

VA-plan Åland 2025-2040 i korthet

- Att säkerställa **tillgång till rent dricksvatten** och **fungerande avloppshantering** för nuvarande och kommande generationer.
- Att ge ett **gemensamt ramverk** för kommuner, VA-huvudmän och landskapsregeringen i deras planering och beslut inom VA-sektorn.
- Att möjliggöra **samordning och samarbete** mellan olika aktörer för att uppnå målen i Ålands hållbarhetsagenda.

VA-samarbetet

VA-planen 2025–2040 är en långsiktig strategi för vatten- och avloppshanteringen på Åland. Planen är uppdelad i fyra huvuddelar:

1. VA-policy

Beskriver de strategiska vägvalen för att uppnå en hållbar VA-sektor. Den fungerar som en vägledning för kommuner och andra aktörer i deras planering och beslut.

2. VA-åtgärdsplan 2025–2040

Innehåller konkreta åtgärder som ska genomföras under perioden. Dessa är prioriterade i tre nivåer (1–3) och omfattar totalt 176 åtgärds punkter.

3. VA-översikt

Ger en nulägesbild av VA-systemet på Åland, inklusive tillgång, kapacitet och brister i infrastrukturen.

4. VA-prognos 2050

En framtidsbedömning av kostnader och utmaningar inom VA-sektorn, inklusive effekter av klimatförändringar och befolkningsutveckling.

Planen betonar vikten av hållbarhet, digitalisering och samarbete mellan olika aktörer för att säkerställa en effektiv och miljövänlig VA-hantering.

VA-policy i korthet

VA-policyn beskriver strategiska vägval för en hållbar vatten- och avloppssektor (VA) på Åland.

- **Mål:** En hållbar, klimatanpassad och effektiv VA-sektor.
- **Fokus:** Miljöskydd, cirkulär ekonomi, digitalisering, samverkan och transparens.
- **Planering:** Samordnas med samhällsplanering och klimatförändringar.
- **Ekonomi:** Självbärande och rättvisa VA-taxor.
- **Täckning:** Tydliga regler för både allmänt och enskilt VA, inom och utanför verksamhetsområden.
- **Beredskap:** Reservvatten, skyfallshantering och brandskydd prioriteras.

VA-samarbetet

VA-åtgärdsplan i korthet

1. **Lagstiftning och reglering:** Planen inkluderar revidering av befintliga lagar och regler för att säkerställa att de är anpassade till moderna krav och hållbarhetsmål.
2. **Organisationsstruktur och samarbete:** Förbättringar i hur olika aktörer inom VA-sektorn samarbetar och organiserar sig, med fokus på effektivitet och samordning.
3. **Hållbar ekonomi:** Åtgärder för att säkerställa en ekonomiskt hållbar VA-hantering, inklusive investeringar i infrastruktur och teknik.
4. **Digitalisering:** Implementering av digitala lösningar för att förbättra övervakning, drift och underhåll av VA-systemen.
5. **Hållbarhetsarbete:** Fokus på miljövänliga lösningar och åtgärder för att minska klimatpåverkan och förbättra vattenkvaliteten.
6. **Samhällsplanering:** Integrering av VA-planering i den övergripande samhällsplaneringen för att säkerställa att VA-systemen kan möta framtida behov.

VA-samarbetet

VA-åtgärdsplan i korthet

Sammanfattning av åtgärder fördelat på huvudområden:

1. Miljö, hushållning och kretslopp

- Certifiering av produkter från avloppsslam.
- Återanvändning av renat avloppsvatten.
- Minska vattenförbrukning och läckage.
- Skydd av vattentäkter och vattenskyddsområden.

2. Organisation och ansvar

- Samarbete mellan kommuner och VA-aktörer.
- Gemensamma digitala system och nyckeltal.
- Digitalisering av anläggningar och tillsyn.

3. Information och kommunikation

- Kommunikationsplaner till politiker, näringsliv och allmänhet.
- Öppenhet och transparens i VA-verksamheten.
- Etablering av VA-rådgivning

VA-samarbetet

VA-åtgärdsplan i korthet

Sammanfattning av åtgärder fördelat på huvudområden:

4. Samhällsplanering

- Integrering av VA i fysisk planering.
- Klimatanpassning av VA-infrastruktur.
- Skydd av vattentäkter i planeringsprocessen.

5. Ekonomisk hållbarhet

- Självbärande VA-verksamhet utan vinstsyfte.
- Transparenta och rättvisa VA-taxor.
- Lagstiftning för differentierade taxor och anslutningsavgifter.

VA-samarbetet

VA-åtgärdsplan i korthet

Sammanfattning av åtgärder fördelat på huvudområden:

6. VA inom verksamhetsområde

- Säkerställa kapacitet för dricksvatten och avloppsrening.
- Underhåll och förnyelse av ledningsnät.
- Reglering av industriellt avloppsvatten.

7. VA utanför verksamhetsområde

- Stöd till gemensamhetsanläggningar (GA).
- Enhetliga regler för enskilda avlopp (EA).
- Certifiering av entreprenörer.

8. Utbyggnad av allmänt VA

- Planering och dimensionering för framtida behov.
- Övergångsbestämmelser för GA och EA.
- Samordning med fysisk planering.

VA-samarbetet

VA-åtgärdsplan i korthet

Sammanfattning av åtgärder fördelat på huvudområden:

9. Dagvatten

- Införande av dagvattentaxa.
- Prioritering av lokalt omhändertagande (LOD).
- Skyfallsberedskap och ansvarsfördelning i lag.

10. Nöd- och reservvatten samt beredskap

- Nödvattenplan för hela Åland.
- Reservkapacitet i vattenverk och reningsverk.
- Beredskap vid extrema väderförhållanden.

11. Brand- och släckvatten

- Samplanering med räddningstjänst.
- Skydd mot kontaminering av dricksvatten.
- Reglering av miljöfarliga släckmedel (t.ex. PFAS)

VA-samarbetet

VA-översikt (nuläge) i korthet

VA-översikten beskriver nuläget för vatten och avlopp på Åland. Den innehåller information om:

- **Avloppsvatten:** Hantering och rening av avloppsvatten.
- **Dricksvatten:** Kvalitet och distribution av dricksvatten.
- **Dagvatten:** Hantering av regn- och smältvatten.
- **Enskilda avlopp och vattenförsörjning:** System för hushåll som inte är anslutna till det kommunala nätet.
- **Ekonomi:** Kostnader och finansiering av VA-tjänster.
- **Vatten- och avloppsinfrastruktur:** Status och behov av underhåll och uppgraderingar.

VA-samarbetet

VA-översikt i korthet -Utmaningar

1. Vattenförsörjning och råvattenkvalitet

- **Försämrade vattenkvalitet** i flera ytvattentäkter kräver mer avancerad rening.
- **Befolkningsökning och klimatförändringar** ökar behovet av nya vattentäkter.
- **Reservvattentäkter saknas** – sårbarhet vid kriser eller torka.
- **Spill i ledningsnätet** är högt (över 26 %), vilket ökar produktionskostnaderna.

2. Avloppssystem och kapacitet

- **Lotsbroverket** närmar sig sin maxkapacitet – utbyggnad krävs.
- **Stora mängder tillskottsvatten** (inläckage) belastar reningsverken.
- **Bräddningar** av orenat avloppsvatten sker ofta, särskilt vid regn.
- **Brist på långsiktig planering** för avloppssystemens förnyelse.

VA-samarbetet

VA-översikt i korthet -Utmaningar

3. Enskilda avlopp och vattenförsörjning

- **40 % av hushållen har enskilda avlopp**, många är gamla och otillräckliga.
- **Tillsyn och uppföljning är bristfällig** – låg förnyelsetakt.
- **Risk för lokal miljöpåverkan**, särskilt i skärgården.

4. Infrastruktur och investeringar

- **Stora investeringsbehov** i både vattenverk och avloppssystem.
- **Underfinansiering** i flera kommuner – VA-taxor täcker inte kostnaderna.
- **Splittrad organisation** – små kommuner saknar resurser för långsiktig planering.

VA-samarbetet

VA-översikt i korthet -Utmaningar

5. Klimatförändringar och dagvatten

- **Ökad nederbörd och skyfall** kräver bättre dagvattenhantering.
- **Risk för översvämningar** i låglänta områden (t.ex. Mariehamn).
- **Saltvatteninträngning** hotar vissa dricksvattentäkter.

6. Samordning och styrning

- **Brist på uppdaterade kommunöversikter** försvårar VA-planering.
- **Ingen tydlig huvudman** för VA-planering på landskapsnivå.
- **Otydlig lagstiftning** – behov av ny vattentjänstlag och revidering av vattenlagen.

VA-samarbetet

VA-prognos 2050 i korthet

- 1. Miljö och hållbarhet:** Prognosen betonar vikten av att hantera vattenresurser på ett hållbart sätt, med fokus på att minska klimatpåverkan och förbättra vattenkvaliteten.
- 2. Organisation och ansvar:** Det föreslås att VA-verksamheten organiseras i större enheter för att förbättra effektiviteten och möjliggöra gemensamma utbildningar och lösningar.
- 3. Kompetensförsörjning:** Det finns en stor utmaning i att rekrytera tillräckligt med kvalificerad personal. Prognosen rekommenderar ökad samverkan med utbildningsanordnare och effektivisering genom digitalisering.
- 4. Ekonomisk hållbarhet:** Det uppskattas att det finns ett investeringsbehov på cirka 220 miljoner euro fram till 2050 för att förnya och förbättra VA-infrastrukturen.
- 5. Samhällsplanering:** Integrering av VA-planering i den övergripande samhällsplaneringen är avgörande för att hantera framtida behov och risker, inklusive klimatförändringar och översvämningar.

Prognosen syftar till att möjliggöra ett hållbart VA-system som kan möta framtida utmaningar och säkerställa en pålitlig vatten- och avloppshantering för Ålands invånare och företag.

VA-samarbetet
